STOCKHOLMS-TIDNINGEN EESTLASTELE

Stockholms-Tidningen UPPLAGA C. Stockholms-Tidningen Eestlastele.
ILMUB KUUS KORDA NADALAS — ei ilmu esmaspäev.
TOIMETUSE AADRESS: Stockholms-Tidningen, Eestniska Redaktionen, Vattugatan 12, Stockholm. TELEFON: namnenrop. Stockholms-Tidningen, kliuka Estniska Redaktionen. TALITUSE AADRESS: Stockholms-Tidningen. Prenumeranttijänst, Stockholm 1, tel. namnenrop St.-T ap. 271. KIJULUTUSTE HIND 40 öörl millimeeter. Kuulutuste hind tasuda peakontoris või saata rahakaardiga postiarvele nr. 1501.

TELLIMISHIND: 1 kuu kr. 3.25, veerandaastat kr. 9.—, poolaastat kr. 18.— Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid. Tellimisblankette (Tidningsrekvisition) saadava igas postkontoris. Blankettile märkida, et tellimine on määratud: "Stockholms-Tidningen C upplaga, med estnisk text.
STOCKHOLMI SISELINNA tellijail tasuda tellimishind St.-T. postiarvele nr. 3688 märkides: "Prenumeration för Estniskt upplaga".
STOCKHOLMI EESLINNADE tellijaile kehtib tüerliikle tellimiskord postkontorite kaudu, nagu ülalpool kirjeldatud.
POSTITELLIJATEL (kõik väljaarystud Stockholmi siselinn) AADRESSIMUUTMISEL täita vastu 25 öörine blanketi (Anbällan om tidningsförflyttning) milline alase andasendise elukoha postkontori, mitte tallituseie, kus ei ole aadresse.

STOCKHOLMI SISELINNA tellijatel teatada aadressimuudatusest talitusele: St.-T., Prenumeranttijänst, Stockholm 1.
TELLIMISED VÄLISMAALE saata rahakaardiga postiarvele 36 66.
TELLIMISHIND VÄLISMAALE: üks kuu Kr. 6.75, veerandaasta Kr. 20.25, poolaasta Kr. 40.50. Sama ning ka Saksamaale. Tellimised tulevad tasuda Rootsis.

Nr 205 (1215) Laupäeval, 3. septembril 1949 5. aastakäik Stockholms-Tidningen 1949

Tito plaanitseb kaebust UNO ees Vene söjaähvarduse pärast

BELGRAD (UP) Marssal Tito on pöördunud tagasi Belgradi Brioni saarelt Aadria meres ja trotsib seega avalikult seda ohtu oma isiklikule julgeolekule, mida arvatakse teda ähvardavat, seletati Belgradi ametlikest ringkonnist neljapäeva õhtul. Kohe pärast saabumist marssol alustas nõupidamisi oma lähemate kaastöölistega aktsiooni alustamiseks Liitunud Rahvaste Organisatsiooni täiskogu ees, mis stanb kokku lähemail päevil. Tito kavatseuseks olevat seejuures süüdistada N. Liitu maailmarahu ähvardamises.

Andmete suhtes vene vägede koondamisest Jugoslaavia põhjapiirile ollakse Belgrádi ametlikes ringkonnis skeptilised ja rahulikud. Neid kuuldusi peetakse liialdatuks, isegi kui väekoondiste suurus on suurem, kui hariliku sügismanöövrite ajal selles piirkonnas.

Teiselt poolt teatab itaalia uudisbüroo Astra, et marssal Titol on lippude all praegu 600.000 meest. Seda arvu on võimalik kiirelt suurendada ühe miljonini, kui Jugoslaaviale peaks kallale tungitama. Kominformi surve Jugoslaaviale olevat kahtlemata põhjustanud mitmete aastakäikude mobiliseerimist.

Praegu lippude all olevad 600.000 meest on jaotatud kuude armeesse, igas ühes 100.000 meest. Üldse moodustavad need 21 jalaväe diviisi, kolm soomusdiviisi, kaks piirivalve brigaadi ja rea teisi eriüksuseid.

Sellel armeel on aga rida nõrkusi, mis teevad küsitavaks kas Jugoslaavia kallaletungi korral suudab üldse pikemat aega vastu panna või minna üle vastuofensiivile. Kõige rohkem on puudus raskerelvadest. Suurtüki vägi on nõrk. Seevastu on küllaldaselt kergeid relvi, eriti automaatrelvi ja leegiheitjaid. Informeeritud ringkonnis arvestatakse, et iga neljas jugoslaavia sõdur on varustatud automaat relvaga.

Raskemaks probleemiks on jälle laskemoona hankimine nelle relvadele, kuna need on kõige erinevamatest liikidest. Jugoslaavia armees on relvi nimelt nii inglise, saksa, itaalia kui ka ameerika mudelitest.

Parimad tankid, mida Jugoslaavia omab, on need, mis osteti Tshehhoslovakkiast enne suhete katkestamist kominformiga. Peale selle on võrdlemisi palju ka ameerika tanke, kuid neil puuduvad reservosad ja ka kompetentne personal nende korras hoidmiseks.

Uudisbüroo Astra andmete järele on Jugoslaavia neljas armee grupp paigutatud läänerindele peakorteriga Ljubljanas, teine armeegrupp Kroaatiasse peakorteriga Zagrebis ja ülejäänud neli armeed idarindele, kus kominformi surve on kõige tugevam ja kus tegeleikult iga päev võib lahti minna kodusõda partisanidega, lisab Astra oma rapordis Triestist.

Belgradi kaudu teatatakse, et neljapäeval korraldati üle kogu Jugoslaavia protestimiitinguid vene nootide ja süüdistuste pärast Tito valitsuse vastu. Jugoslaavia uudisbüroo Tanjugi teatel saadeti neilt miitinguteilt jugoslaavia valitsusele telegramme, milledes N. Liitu süüdistatakse „Lenini printsiipide reetmises".

Tito teeb uut kominformi?

LAKE SUCCESS (Reuter). — Poliitiline ajaleht United Nations' World, millel vaatamata *nimele ei ole midagi ühist* Liitunud Rahvaste Organisatsiooniga, teatab, et marssal Titol olevat ettevalmistusel uue kominformi loomine — kogu maailma haarav organisatsioon, kuhu kuuluksid väljaspool N. Liitu seisvad kommunistid. Andmed selle organisatsiooni kohta olevat Belgradi parimini hoitud saladusi, kuigi leht ütleb olevat andmed saanud kõige usaldusväärsemast allikast. Tito peamiseks eesmärgiks selle organisatsiooniga olevat kõigi nende kommunistide tegevuse kooskõlastamine, kes on tüdinud Moskva absolutsest isevalitsemisest. Esialgu Tito kominform piirduvat oma tegevusega ainult Jugoslaavias, Bulgaarias ja Albaanias.

Soome kommunistid puhtakujulised quislingid!

HELSINGI. — 6300 kommunisti võttis neljapäeval Helsingis osa demonstratsioonikõlgust "Kemi märtrite" mälestamiseks. Rongikõlgus mängiti kaebliikke taaariaegseid marsse ja eesotsas kanti hilgelportreid kahest kokkupõrke ohvrist — Felix Pietilä ja Anni Kontiokangas. Viimane jutustas aga veel enne surma Kemi võimudele, et ta ei ole kannatada saanud kokkupõrke ajal politsei käes, vaid sattus hoopis veoauto alla. Asjaolu, et politsei rongikõlgule vahele ei seganud, on kõige paremaks tõenduseks, et Soomes ei ole mingit politseiterrorit.

Meeleavaldus Suurtoril kujunes üldiselt venivaks ja kaotusmeeleoluga etenduseks. Kommunistliku partei esimees Aimo Aaltonen kiskus oma kõnes ka Rootsi ajakirjanduse hulka külma sõja asjus N. Liidu vastu ameerikaleste käsul, mida tema arvates olevat alustanud ka Fagerholmi valitsus oma vastutöötamisega streikidele.

Lähedalasuva valitsushoone aknad kajasid vastu kommunistlike kihutuskõnede sõimust, kuid tugev politseivalve laskis neil rahulikult oma sapi välja valada ja siis rahulikult lahkuda.

SIIT ja SEALT

● **Stockholmi kaubandusülikooli võetud vastu järgmised eestlased:** Eha Engmaa Stockholmist, fil. kand. V. Linnaks Lundist ning H. Piir ja s. Wiikman Stockholmist.

● Austraaliasse on Saksamaalt siirdunud: Friedrich-Heinrich, Harriet-Else, Georg Norman ja Henrik John, Alfred, Alica ja Eene Lukas, Ilmar, Gerda, Gunnar Urmas-Ullrich Tuisk, Harry, Erika ja Mare Kuningas, Hans ja Herta Lüdig, Konstantin ja Eugenie Saleman, Jaan ja Irma Päärson, Eino ja Irene Vinnal, Jaan Mürk, Else Tabur, Harry, Marianne, Ruth ja Hugo Dreimann, Eduard, Ilse ja Enno Eltermann, Marta Suimets, Senta-Elvira ja Vello Idnurm, Peter; Olga, Alfred ja Viktor Kirschenberg, Karl Mare ja Maja Nuudi, Rein Nuudi, Artur Leok, Harry Resel, Helga Siild, Hans Mautso, Hardi Cipata, Brasiliasse on läinud Bruno Prommer.

● **USA-sse emigreerusid Augsburgist kaudu õpetaja Joh. Ives, ins. Olving, prof. Perandi, ajakirjanik Raag, kunstnik Gentalen, prof. Kivilaan, prov. Riismandel.**

● Austraaliasse emigreerus endine migivanama kokk Pahuoja, kaupmees Kaljot ja advokaat Ruum.

● **Prantsusmaale sõidus Augsburgist pastor Vaher. Ta asub Prantsusmaal usuelu korraldama eestlaste, ukrainlaste ja teistest rahvustest diplide keskel.**

● Nagu kuuleme sõidab neil päevil Saksaamaale dr. E. Aruja Inglismaalt. Tema eesmärgiks on tutlustunemine Saksa ülikoolidega ja peale selle eestlaste olukorraga tutvunemine Saksamaa läänetsoonides. Dr. Aruja Saksamaale jäämine on ette nähtud kuu aega.

Tulevahetus albaanlastebulgaarlastega

ATEENA (St.-T.) — Kreeka kindralstaap teatab, et regulaarsed Albaania väed on Kreeka territooriumil avanud tule Kreeka valitsusvägedele, kusjuures sai surma 14 ja haavata 201 kreeka sõdurit.

Kokkupõrge tekkis kreeklaste katsel äralõigata mässuliste viimast taganemisteed. Albaanlased omalt poolt väidavad, et kreeklased on 50 km lalusel rindel tunginud nende territooriumile.

Kreeka kindralstaabist teatatakse edasi, et ka Bulgaaria väed on tulistanud Kreeka valitsusvägesid, eesmärgiga võimaldada põgenevatel mässulistel taandumist Bulgaaria territooriumile.

USA hoiatab venelasi Berliini blokaadi eest

BERLIIN (Reuter.) — Lahkuv Berliini USA-tsooni komandant kindral Frank L. Howley hoiatas oma lahkumispressikonverentsil venelasi katsete eest ajada läänelittlasi Berliinist välja või blokaadi taasalustamise eest. Howley avaldas arvamist, et venelased uuendavad oma katseid läänelittlaste väljaajamiseks nõipea, kui nad usuvad, et see eesmärk on saavutatav.

— Mina aga kinnitan, et nad selle ülesandega hakkama ei saa, mispärast nendele on parem mitte katsetadagi, seletas Howley. Kui nad aga peaksid teostama uue blokaadi Berliini vastu, siis ei ole ma enam sugugi kindel, et ameerika rahvas lahendab küsimuse ka sel korral samuti kui eelmisel juhul.

— Meie arvestame modus vivendiga, kuid meie ei saa unustada minevikku. Berliinlased ja need, kes viibitsid siin blokaadi ajal, kannatasid raskelt. Oleks hullumeelsus unustada möödunut. Meie peame kogemusi kasutama tulevikus tekkivate probleemide lahendamiseks.

— Meil peab alati meeles seisma, et kommunisti sõna ei saa kunagi usaldada, ükskõik, kas ta kõneleb räbalates või uhkes mundris.

— Need, kes tahavad maailma heita uude sõtta, ei julge seda teha tänu nii suurejoonelistele kaitseabimõudele nagu seda on Atlandipakt, lõpetas Howley.

Idatsooni politseiarmeed juhivad Hitleri-kindralid

BERLIIN (Reuter.) — Saksamaa idatsoonis tegutsev „rahvapolitsei" ei sarnane *mingil* viisil rahuaegsele organisatsioonile. Saksa „rahvapolitsei" väljaõpe toimub tõlkelistel sõjaväelises korras, seletatakse Briti sõjaväevalitsuse poolt avaldatud raportis. Viimaseg ei ole avaldatud arvulisi andmeid politseivägede suuruse kohta vene tsoonis, kuid läänesaksa ajakirjandus hindab seda kuni 100.000 mehele.

Esimene „rahvapolitsei" üksus asutati septembris 1948 samal ajal kui suurem transport saksa sõjavange saabus N. Liidust Saksamaa idatsooni. On teada, et kaks kõige kõrgemat kohta organisatsioonis on antud venelaste poolt kahele endisele Wehrmachti kindralile.

Alles äsja tuli N. Liidust tagasi terve rida saksa kindraleid, kes venelastelt said kohe ülesandeid, mis inglise rapordi järele „tõenäoliselt tähendavad rahvapolitseiarmee laienemist".

Politseiüksuste sõjaline väljaõpe algas malkuus 1949 ja plaani järele peab see olema lõpetatud a. 1950. Piidevalt värvatakse noori töötud mehi, kes vastavad venelaste politiitlistele ja füüsilistele nõudmistele. Vabatahtlikke värvatakse ka kommunistlike noorsoo-organisatsioonide keskelt.

Briti sõjaväevõimude informatsiooni järele on „rahvapolitsei" jaotatud „Bereitschaftideks", milistes igaühes on 250 meest. Meeskondade relvastuseks on *kuulipildujad, püstolkuulipildujad, püssid, tankitõrjerelvad* ja isegi tankid.

Hamburgist teatab AP, et viimasel ajal on rohkesti „rahvapolitsei" liikmeid idatsoonist läänetsoonidesse põgenenud, et vältida saatmist rindeteenistusse Jugoslaavia piirile.

Põgenemiste pärast on venelased tugevdanud valvet tsoonipiiridel ja korraldanud mõtmesajameetri laiuse „julgestustsooni" piirijoone taha.

Kuna idatsooni piirivalve moodustab suuremalt osalt just „rahvapolitsei", siis on venelased piirivalve nooremad mehed asendanud vanemate ja usaldatavamate rahvapolitseinikega. Uue korralduse kohaselt on idatsooni piiripolitseinikud peidetud piirile nii, et neid enam ei näe läänetsoonist.

N. Liit otsib "patukahetsejat"

WASHINGTON (Reuter) — N. Liidu saatkond Washingtonis teatab, et ta on USA välisministeeriumis nõudnud juurdluse korraldamist ühe N. Liidu kodaniku äkilise kadumise pärast, kes just oli valmistumas kojusõidule.

Saatkonna teatel on kadunud venelase nimi Anatoli Borzov. Viimane põgenenud 1948. a. Austrias liitlaste juurde, kust ameeriklased ta USA-sse toonud.

Vene saatkonna versiooni järele on Borzov 28. juulil ilmunud vene saatkonda Washingtonis ja teatanud, et ta kahetseb oma põgenemist ja soovib tagasi pöörduda N. Liitu. Samal ajal palunud ta ka N. Liidu saatkonna kaitset. 17. augustil käinud ta uuesti saatkonnas ja teatanud, et ta sõidab N. Liitu järgmisel päeval. Pärast seda ei ole venelased temast eram midagi kuulnud. Ta on kadunud ka sellest hotellist, kus ta elas.

N. Liidu Washingtoni-saatkond seletab, et ta on „rahutu" venelase äkilise kadumise pärast, mispärast pöörduti USA välisministeeriumi poole. Sealt ei ole aga senini mingit vastust antud.

Hotellis seletatakse, et põgenenu — punalennuväe piloot — ei maksnud arvet ega viinud ära pagasit.

Rusikad mahamonteerimise vastu

DÜSSELDORF (UP) — Saksaleste opositsioon ingleste mahamonteerimispoliitika vastu kujunes Oberhausenis vägivaldseks, kuna saksa töölised seal mahamonteeritavaid vabrikuid inspekteerivale ametnikule ja tema assistendile tungisid rusikatega kallale.

80 saksa töölist piirasid inglase auto sisse "Ruhrchemie" sünteetilise õli vabrikus. Auto iklati ümber ja inglased said peksa. Umbes 800-pealine tööliste hulk aplodeeris oma kaasaste tegevusele eemalt.

● **Minister August Rei sõidab lähemal ajal Inglismaale. Nagu min. A. Rei meie järelpärimisel teatas, toimub sõit mitmesugustes isiklikes ja muudes asjades. Ta jääb sinna mõneks nädalaks.**

Idatsooni minister kargas läände

BERLIIN (Reuter) — Thüringeni toiduainete- ja tagavarade minister Georg Grosse on Ameerika tsoonis ilmuva ajalehe Abend teatel vene tsoonist põgenenud Berliini läänesektoritesse.

Grosse kadus Weimaris toimunud Goethe-pidustuste ajal jäljetult. Nüüd on ta uuesti esile kerkinud lääne poolel.

Venelased röövisid sada tshehhi

WIIN (Reuter) — Ameerika sektoris ilmuv Wiener Kurier teatab, et venelased on Tshehhoslovakkia piiri läheduses vägivaldselt ära röövinud sada tshehhi põgenikku, kes olid otsinud kaitset Austria politsei juures.

Venelased andsid tshehhid tagasi Tshehhoslovakkia politseile. Wiener Kurier seletab, et kõik see sündis vene okupatsioonivõimude otsesel korraldusel.

Arstid arhiividest haiglatesse

Riiklik Tööturuvalitsus on pöördunud Tervishoiuvalitsuse poole esildisega, et viimane leiaks võimalusi 17 arhiivitööle paigutatud põgenik-arsti ja 6 stipendiaadi paigutamiseks praktiilisse tervishoiuteenistusse.

Tööturuvalitsus arvab, et vähemalt mõned nendest 23 arstist võiks leida kasutamist haiglates ja mujul. Kuna osal on keel puudulik ja kutsealaline väljaõpe ei vasta täielikult Rootsi nõutele, siis tuleks Tööturuvalitsuse arvates leida selliseid kohti, kus põgenik-arstid saaksid töötada ilma avalikkusega kokku puutumata. Rootsis on praegu 224 põgenik-arsti, kellest suurem osa on juba praktiilist rakendamist leidnud. Tööturuvalitsus palub oma esildisele vastust 15. septembriks.

● Leicesteris Inglismaal suri end. sõjaväelane kapten Oskar Hermann. Kadunut jäi leinama abikaasa.

Rgvk. esimees O. Pukk Eskilstunas

Pühapäeval, 11. sept. korraldab Eskilstuna Eesti Klubi avatiku rahvakoosoleku Eskilstuna ja selle ümbruse eestlastele. Kõneleb rigikogu esimees O. Pukk teemal „Meie poliitiline olukord". Koosolek toimub Folkets Husi B-saalis algusega kell 14. Pääs koosolekule vaba.

Inglise Klubi

avab oma sügishooaja esmaspäeval, 5. sept. kel 120 restoran Brändö Tomteni keldrisaalis. Rootsi jalgpalli rahvusmeeskonna treener mr George Rayner esineb loenguga „Kolm aastat Irakis, Palestiinas ja Egiptuses". Kõik ingliskeele sõbrad teretulnud.

Eskilstuna

ERF Eskilstuna piirkonna valimistoimkonna koosolek peetakse 4. septembril kella 10—11 Eskilstuna Eesti Seltsi ruumes Frimurare hotellis. Järgnevate koosolekute ajad tehakse teatavaks samas ruumis kuulutuste tahvlil.

Valimistoimkond.

Halmstad

Õppetöö Halmstadi eesti täiendaskoolis algab laupäeval, 10. septembril möödunud nasta eeskujul. Kooli küsimuste arutamiseks peetakse laupäeval, 3. sept. kl. 18.30 Villa Fridhemis lastevanemate koosolek.

Borási galdid avasid sisetegevushooaja.

Borås'i „Taaratütarde" gaidlipkond alustab oma sisetegevust avakoosolega Carolii Församlingshuseris 4. sept. 1949 kl. 13.00. Kõik hellekese ja gaidi-huliseid tüdrukud, nastas 7—16, kes on huvitatud galdikust tööst on teretulnud koondusele.

PALJAKSRIISUTUD AUSTRIA

AUSTRIA VENE TSOONI moodustab kogu Alam-Austria, Ülem-Austria põhjapool Doonau jõening mõned Wiini linnaosad. Vene tsoon koosneb seega maastikuliselt peamiselt põllu- ja metsaladest ning mägedest. Üldiselt on venelaste huare nendes piirkondades olnud võrdlemisi nõrk: talupojad harivad endiselt põldu ja vene sõdurite vägivallateod, mis alguses olid igapäevased, on maal tunduvalt vähenenud. Seotuks teisiti on aga lood vene tsooni tööstuspiirkondades. Steiermarki on nimetatud Hitleri „teiseks Ruhrika" tema metallirikkuste poolest. Selle „Ruhri" ühiseks osaks on Wiien oma arvukate tehastega, millised juba esimese maailmasõja ajal mängisid tähtsat osa Austria—Ungari sõjatööstuses. Siin tööstusaladel asub venelaste peahuvi.

Hitler suurendas ja laiendas Steiermarki vabrikuid ja kaevandusi ja kogu see hiiglaslik tööstuspiirkond ühendati Hermann Göringi nimeliste tehaste alluvusse.

Kogu see tööstuspiirkond on venelaste poolt rekvireeritud ja omandatud kui „saksa varandus", vaatamata sellele, et sealsed tööstused suurelt osalt eksisteerisid juba enne Hitleri invasiooni ning Austria—Ungari monarhia ajal.

Steiermarki tööliskonnas on palju kommuniste, kes eoojalt tervitasid punaväegede sissemarssi. Pommirünnakutest purustatud vabrikud olid varsti jälle kõigus ja venelased on sealt välja vedanud väärtuslikke tooteid.

Londoni konverentsil, kus arutati Austria rahu küsimust, avaldasid venelased liitlaste survel valmisolekut „müüa" nende poolt väigvaldselt omandatud „saksa varandused" austerlastele tagasi 150 miljoni dollari eest. Peab aga märkima, et rahulepingu kavas seisab kogu asi formuleerituna selliselt, et Austria saab tagasi vabrikud ja masinad „ainult selleks määral, kui nad lepingu jõustumisel asuvad veel Austria territooriumil".

Järelikult on venelaste peatõlesanne hoolitseda, et mäsinad rahulepingu kehtimahakkamise hetkel enam ei asu Austrias! Venelased seadsid ametisse erilise komisjoni, milline nüüd käib vabrikust vabrikusse ja märgib masinaid, millaeid komisjoni väidete kohaselt olevat „varastatud rahvademokraatlikest riikidest". Selle ülbipaistva ettekäände all rekvireeritakse ja viiakse ära ühe uusi masinaid.

Paljudele masinatele asetab komisjon sildi „Panditud N. Vene riigipangale". Kuna vabrikuid juhivad venelased, siis on vene pangad korraldanud ka toodangugrotsessi finantseerimist. Tuntud vene süsteemi alusel tekivad aga alati puudujäägid, millised aruanneteese kantakse „võlgadena" vene riigipanga vastu. Ja nüüd võtab N. Liit masinad „võlgade katteks".

Kui venelased mõnel juhul ei leia sobivat ettekäänet masina rekvireerimiseks, siis lasevad nad selle lihtsalt maha lõhkuda vanarauana.

Väärtuslikud masinad hävitatakse vanarauaks ainult selleks, et venelased saaksid omale väärhemasti teile vanarauna. Tuhanded tonnid sellist „vanarauda" laevatatakse iga päev Doonaud pidi üles Venemaale.

Kõik toormaterjalid müüakse maha — tihti realiseerimishindadega. Seega on venelased tejnud kõik ettevalmistused ,et nendest maha jääksid tühjaks rõõvitud vabrikud, kui ned ühel päeval peaksid rahulepingu järele olema sunnitud evakueeruma Austriast. Rahulepingu alusel saavad nad aga nende tühjade vabrikute eest veel 150 miljonit dollarit pealekauba. Austria omalt poolt peab aga teist nii palju või palju rohkem paigutama uute masinate ostmisse.

Austrias on tulemas parlamendivalimised. On arusaadav, et sellises olukorras ei ole enam palju neid järel, kes annaksid oma häälí kommunistidele, kes kogu venelaste rõõvimispoliitikat toetavad ja kaitsevad.

Isegi Steiermarki kommunistlikud töölised, kes pärast Hitleri langemist nii igatsesid venelasi, on nüüd unest ärkamas ja märkavad, et nende poolt vaevaga üles ehitatud ja käiku lastud tehased on jälle tühjad ning neid ootab tööpuudus.

Millest juttu

Kümne aasta eest

1939. a. kevadel ja suvel oli juhus käia Poolas, Saksamaal, vabalinnas Danzigis ja N. Liidus. Tagantjärele mõeldes oli see ajakirjanikule kui maast leitud mari, sest õhus tundus juba kokkupõrgete eelaimusi ja mingi nägematu käsi juhtis teekonda just nende partnerite juurde, kes mõni kuu hiljem esimestena relvad kokku löid.

Hitlerismi turi oli juba siis tükk aega puhetamas olnud ja ähvardavaid praalimisi ning mõõkade täristamisi kostis sealt kandist üle kõigi Euroopa maade. Poola sõjeväelaste ringides aga ei usutud Saksa kasvavat lõõgijõudu. Kindral Laidoner oli Pilsudski järeltulija marssal Rydz-Smigly poolt külla kutsutud. Teda kostitati vürstilikult Varssavis ja sõidutati kevadõites Galitsiasse. Kogu reisil kiinitasid meie *ülemjuhataja saatkonda määratud* poola ohvitserid: sakslaste kallaletungi korral Poolale tehakse vaenlane pihuks ja põrmuks. See tundus ülle äärе hanratud jutuna, aga hiljem kuulsin, et kogu Poola armee juhtkond sama vanteid oli esitanud. Poola marssali, kindralstaabi ülema ja teiste poola juhtivate ohvitseride eraviisilised nõupidamised kindral Laidoneri ja tema kaaslastega oli poolakate poolt meile tehtud kergeid ettehaiteid saksasõbralikkuses ja sihilikkuses, kui eesti ohvitserid olid saksa uut lõõgirusklat kirjeldanud. Eesti armee ohvitserid olid nimelt esimesed Ida-Euroopa maade esindajad, kellele suurtel Saksa sõjaväe manöövritel demonstreeriti põhjalikult moodsa motoriseeritud armee ja lennuväe kombineeritud tegevust.

Juuli lõpul ja augusti alul olin unesti Poolas, Kõisin Vilnos ja Varssavis, edasi Gdõnias (pärastine Gotenhafen) ja Danzigis ja tegin pikema tuuri Ida-Preisimaal Esimes-Maailmasõja lahingiväljadel. Pinevus oli veelgi suurenenud ja mingi alateaduslik tunne kihutas vantamaa neid vanu sõjakoldeid, kust pukkes ka teine maailmapalang. Ida-Preisimaa kajas sõjamarssidest ja sõjalauludest. Kõikjal käisid mahõvrid, Masuri jõevedel ja kanalitel sõites võis näha pantoon-formatsioonide harjutusi. Rajatí uusi tenuvõlju, teraslinnud surisesid pidevalt õhus. Königsbergist on meeldejäänud õhtune pilt: linna kihutavad sisse tolmunud mootorratturite kolonnid, prunniks põlenud sõduritel kirjud moondumishõlmikud õlgadel, kiivritel värsked pärjad, samuti kamuflaažhiks. Nad tundusid sel momendil metsajumalatena, Paani poegadena, aga nende seljataga hirvitas toores Mars. Hindenburgi hauale voolas tuhandeid palverändureid. Oli selge, et on jõutud sõja eelõhtusse.

Danzigis oli mürgid veel segemad. Natsilk võim oli enese igal pool sirgu ajanud ja poola elemendi narks surunud. Poolat teatavaid plakateid ei julgenud enam keegi maha rebida. Linna voolas öö kui päeval Saksa sõjaväge. Tuliõ päris avalikult üle piiri. Ohvitserided ja sõduritel paudusid kõik pagunid, aga nende mundreid ehtisid äsja Hispaania kodusõjast osa võtnud Saksa Condor-legioni tunnused ja autähed. Viiluntud kandsid Saksa armee numbreid, neid ei võetu vaevaks varjatagi. Tõnavail ei näinud nõdalase Danzigis viibimise kestel õhtrgi poola mundri kandvat inimest. Oli valus meenutada mais Varssavis ja Krakovis kuuldud poola ohvitseride kiitlusi.

Varssav aga tantsis ja lõbutses, kirglikult, täite söömudega. Vanades parkides, hõigelpärnade ja kastanite all nauditi viimaseid sooje suve-õhtuid. See oli surmaminejate kihk ja meeletus. Samad pildid ja meeleolud valitsesid ööénias ja Hela poolsaarel, Poola uues, moodsalt rajatud kuurgrdis. Kõik see tuletas meelde palavaid juulipäevi Riia rannikul Eesmese Maailmasõja künnisel. Ka siis oli aegtõlis saanud.

Kodus ei usutud, või ei tahetud uskuda sõja nii vahetut lähedust. Kirjeldasin oma reisimuljeid ja meeleolusid ja lisasin ühe artikli lõppu, et kokkupõrge seisab juba lähel. „Uus Eesti" tookordne peatoimetaja Hugo Kukke tõmbas kirjutusest selle ära maha.

Samas augustis kutsuti peaministri abikaasa pr. Linda Ennpalu, poliitöömiinister Artur Tupitz ja prof. Gustav Suits aukõlalistena Moskva põlumajanduliku näituse avamisele. Kaasa sõitsid mitmed juhtivad ametnikud majandusministeeriumist ja ajakirjanikuna nende ridade kirjutaja. See küllakutse pidi venelaste tõsiseid mõtteid maskeerima, nagu seda oli ka hilisem kindral Laidoneri Moskvasse palumine, sest poemisnõõr oli meie jaoks juba valmis. Peatusime „Metropol"-hotellis, kuhu olid korteridi määratu ka inglise ja prantsuse sõjaväelistele delegatsioonidele, missuguseid ühel ajal mõiega N. Liidu pealinna jõudsid. Hotelli koridorid kihasid sõravatest mundritest. Voroshilov hullutas mõni päev inglise ja prantsuse ohvitsere ja siis olid kokkuleppe läbirääkimised nurjunud. Üksikud neist hiilgavaist ohvitseridest sõitsid Tallinna kaudu oma kodumaale tagasi, nüüd juba erariides ja kuidagi nagu häbelikud. 23. augustil sai maailm teada, et Saksa ja Vene vahel on alla kirjutatud mitte kallaletungi ja koostöö leping, millesalakhusliid lõcovtasid Baltikumi punastele. Leping ise oli viimne mulda visatud sõjaseeme. Juba 1. septembril kukkusid Varssavi kohal pommid. Teine Maailmasõda oli alanud.

Siis kihutasid sündmused netja. Juba 28. septembril järgnes Eesti ja Vene vaheline baaside leping. Olin selle sõbimase allakirjutamise ööl Helsingis „Uusi Suomi" toimetuses. Peatoimetaja Pentti kirjutas meile lühida lohutusartikli ja koputas sõbralikult õlale — ärge pead norgu laske! Toimetus oli sel ööl veendunud, et Soomega ei juhtu kunagi midagi nõlsugust. Ainult üks mees püüs teisel arvamisel: see tähendab ka Soome traagika algust!

Meie hõimlastel on siiski teisiti liinud ja meil on põhjust selle üle ainult rõõmu tunda. Kuid mis saab edasi? Marsi mängud jatkuvad. Vaadelgem taeva tähti, sealt ennustatakse tulevikku ja ärgem maapinnas tuhnigem.

Fakt.

Venelane põgenes Poolast Rootsi

UDDEVALLA (St.-T.) — Üks 30-aastane venelane jõudis Uddevallasse ühe laeva pardal. Venelase seletuse järele on ta ametilt insener ja põgenenud Poola kaudu poliitilistel motiividel.

● IRO otsimiskeskus otsib järgmisi eestlasi: Aleksis ja Leo Audova, Alla, Konstantin, ja Slata Ehlers, Svetlana Ehlers, Viktor Körb, Pauline Öitspun-Uisk, Lydia Randleo, Ania Seseda.

Kiriklikke teateid

STOCKHOLMI Eesti Kogudus Jakobi kirikus. Pühapäeval, 4. sept. kell 3 jumalateenistus, Lauluraamatud.

UPPSALA Eesti pihtkonna jumalateenistus pühapäeval, 4. septembril kell 6 p.l. St. Mikaeli kabelis Kungsgatanil. Praost J. Aunver.

GÖTEBORGI Eesti kogudus. Pühapäeval, 4. sept., kl. 3 p. l. jumalateenistus St. Pauli kirikus. Lauluraamatud.

Pühapäeval 25. sept. põgenemise 5-da aastapäeva mälestus-jumalateenistus.

GÖTEBORGI ap. õigeusu kogudus — pühapäeval, 4. sept. kell 11.00 Kristiine kog. saalis, Köpmansgat. 16 liturgia armulauaga.

BORÅSI ap. õigeusu kogudus — pühapäeval, 4. sept. kl. 15.30 Hasselbackenis Missioni seltsi suvekodus jumalateenistus. Buss nr. 5 Södra Torgetilt ja 8 ning 9 raudteejaama eest.

Ülemprecester G. Karmia.

SKÅNES Elimi palvelas pühap., 4 sept. kell 16.00 jumalateenistus. Esineb keelpillikoor. Jutustajad Boråsist, Laululehed.

STOCKHOLMIS Ees tIEv. Kristl. Vabakogudus Ansgarii kirikus, Kungsholmsgat. 23. Pühapäeval, 4. sept. kell 11.00 jumalateenistus. Kõnelevad: õp. H. Kokamägi, E. Siitam — Issanda Surma mälestamina. Laulusõnakandeid. Kõik kaasmaalased teretulemast!

STOCKHOLMIS Tabernakli Eesti Baptisti Kogudus Observatorielegagatan. Pühapäeval, 4. sept. kl. 4 p. l. Kõnelevad v. v. O. Loogna, E. Toompuu j. t. Issanda Surma mälestamine. „Pidage aeg kalliks". Teretulemast!

Pühapäevakool Tabernaklis kell 2.45. Kõik lapsed teretulemast.

Märkus: Enne üldkoosoleku algust kell 3.30 palvekoosolek. Juhatab v. J. Miljan. Kõigile vaba.

Soovivaldusis haigete külastamiseks (vaatamata uskkonda kuuluvusele) palutakse teatada ülal antud aadressil märgusõna all „Haigete toimkond".

VÄRMLANDIS Haga Misjonimajas (2 km Alkvetternist) jumalateenistus eestlastele pühapäeval, 4. sept. kell 11.00. Kõnelevad Kr. Uusküla ja pastor Joh. Piir. Buss väljub Alkvetternist kell 10.20 ja tagasi kell 13.40.

GÖTEBORGIS Smyrna kirikus v. saalis Parkgat. 1 jumalateenistused täna, 3. sept. kõigile kogunduse liikmeile. Pühapäevat 4. sept. kuulutus jumalateenistus ja Kristuse surma mälestamine. Pühap. kool kl. 13.30

● Pr Helmi Mäelo sõitis reedel Saksamaale. Ta külastab reisil nii briti kui ka ameerika tsoone ja tutvub peamiselt vanade ja haigete olukorraga. Reis toimub rootsi kristlike organisatsioonide esindajana ja kestab umbes septembri kuu lõpuni.

● **23. oktoobril annavad Londonis kontserdi viiulikunstnik Zelia Aumere-Uhke ja pianist Olay Roots, kes selleks puhuks Stockholmist sõidavad Londoni. Kontserdil tuleb esimest korda esitamiale Eduard Tubina sonaat viiulile ja klaverile.**

†

Pärast piinarikast haigust lahkus meie ema ja vanaema

Maria Martma

sünd. 18. 02. 1883
surn. 31. 08. 1949

Matmine pühapäeval, 4. sept. 1949, kell 13.00 Sundbybergi kalmistul.

Vahsas leinas
TÕTAR PEREKONNAGA
ja tendmatsuse ühiku POEG

Ömblerja

Mi ommarkrunsenß Tångvägen 33, tel. 19 56 75. Helistada pärast kl. 18.

Hans Soostar

Austraalias otsib onupoeg Martin Soostar'i end ehkolit Vigala vald. Teat. A. Soonik, Skolg. 15 Norrköping